

Власниця ведмедя

Ліман Френк Баум

Мама поїхала в центр ходити по крамницях. Вона попросила Нору глядіти Джейн-Гледіс, і Нора пообіцяла, що глядітиме. Але була її черга натирати срібні столові прибори, тому вона сиділа в буфетній і лишила Джейн-Гледіс бавитися саму у великій кімнаті нагорі.

Дівчинка була не проти побути наодинці, бо якраз трудилася над своєю першою вишивкою — диванною подушкою татові на день народження. Вона вилізла на широке підвіконня й там усілася клубочком, схиливши каштанову голову над роботою.

Невдовзі двері тихенько відчинилися й знову зачинилися. Джейн-Гледіс подумала, що то Нора і не відвела погляду від канви, поки не зробила ще два стібки до незабудки. Потім вона таки підняла очі й вражено побачила незнайомого чоловіка, що стояв посеред кімнати й пильно на неї дивився.

Був він низенький, гладкий і важко дихав, бо ж піднімався по сходах. В одній руці держав поношений циліндр, а з-під пахви другої стирчала велика книга. Убраний був у чорний костюм, на вигляд старий і доволі потертий, а голова на маківці блищала лисиною.

— Даруйте, — сказав він, поки дитина дивилась на нього з серйозним подивом. — Ви

— Джейн-Гледіс Браун?

— Так, пане, — відповіла вона.

— Дуже добре. Дуже добре, їй-бо! — зазначив він з дивною усмішкою. — Я неабияк поблукав, поки вас знайшов, але нарешті пошук увінчався успіхом.

— Як ви сюди зайшли? — запитала Джейн-Гледіс, відчуваючи, як росте її недовіра до гостя.

— Це секрет, — сказав він таємничо.

Цього вистачило, щоб дівчинка насторожилась. Вона глянула на чоловіка, а чоловік глянув на неї, і обидва погляди були серйозні й навіть дещо тривожні.

— Що ви хочете? — спитала вона, з гідністю випрямляючись.

— А! Зараз перейдемо до діла, — сказав чоловік, пожвавішавши. — Буду з вами цілком щирий. Почну з того, що ваш батько мене скривдив вельми не по-джентльменськи.

Джейн-Гледіс зішла з підвіконня і вказала пальчиком на двері.

— Вийдіть з кімнати негайно! — вигукнула вона, і голос її тремтів з обурення. — Мій тато

— найкращий на світі. Він ніколи нікого не кривдив!

— Будьте ласкаві, дозвольте пояснити, — сказав гість, не звертаючи ані найменшої уваги на її вимогу вийти. — Ваш батько, можливо, добрий і ласкавий з вами, бо ви його маленька донечка. Та коли він у центрі міста сидить у своєму кабінеті, то найчастіше

буває дуже суворий, особливо до продавців книжок. Якось я зайшов був до нього й запропонував купити повне зібрання творів Пітера Сміта, і що, ви гадаєте, він зробив?

Вона нічого не сказала.

— А те, — продовжував чоловік дедалі схви-льованіше, — що наказав швейцарові виставити мене з будинку! Що ви думаєте про таку поведінку "найкращого тата на світі", га?

— Думаю, що він зробив правильно, — сказала Джейн-Гледіс.

— Он як? Ну то, — сказав чоловік, — я рішуче прагну помститися за образу. Оскільки ваш батько великий, дужий і небезпечний, то я вирішив помститися його маленькій дочці.

Джейн-Гледіс здригнулася.

— Що ви збираєтеся робити? — спитала вона.

— Збираюся подарувати вам оцю книжку, — і він вийняв книжку з-під пахви. Потім сів на край стільця, поклав циліндр на килим і вийняв з кишені жилета авторучку.

— Напишу на ній ваше ім'я, — сказав. — Як пишеться "Гледіс"?

— Г-л-е-д-і-с, — відповіла дівчинка.

— Дякую. Тепер це, — продовжив чоловік, устаючи і з поклоном вручаючи їй книгу, — моя помста вашому батькові за його ставлення до мене. Либонь, він пошкодує, що не купив повного зібрання творів Пітера Сміта. Прощавайте, шановна.

Незнайомиць підійшов до дверей, ще раз їй уклонився і вийшов з кімнати — і Джейн-Гледіс бачила, як він задоволено сам до себе сміявся.

Коли двері за дивним чоловічком нарешті зачинилися, дитина знов сіла на підвіконні й глянула на книжку. Палітурка була червона й жовта, на ній упоперек великими буквами було надруковане слово "Якжежйоготамки".

Вона з цікавістю розкрила палітурку й побачила своє ім'я, написане чорним чорнилом на першій же білій сторінці.

— Смішний він був чоловічок, — замислено сказала Джейн-Гледіс сама собі.

Дівчинка перегорнула сторінку й побачила великий малюнок клоуна, вдягненого в щось зелено-червоно-жовте, з трикутними плямами на обох щоках білісінького лиця та над очима. Поки вона розглядала малюнок, книжка в її руках задрижала, аркуш скрипнув і тріснув, і раптом клоун з нього вистрибнув і опинився на підлозі поруч з нею, ставши таким завбільшки, як звичайний клоун.

Він потягся, випрямляючи руки й ноги, дуже нечемно позіхнув, дурнувато хихикнув і сказав:

— Отак краще! Ти й не знаєш, як терпне тіло, коли довго пробудеш на плоскій сторінці.

Ви, мабуть, уявляєте, як злякалася Джейн-Гледіс і якими очима дивилась вона на клоуна, що вистрибнув з книжки.

— Ти такого не сподівалась, правда? — поглянув він на неї скося по-клоунськи. Потім обернувся, оглянув кімнату і Джейн-Гледіс засміялася попри свій подив.

— Що тебе насмішило? — запитав клоун.

— У вас спина вся біла! — вигукнула дівчинка. — Ви клоун тільки спереду.

— Цілком можливо, — відповів він роздратовано. — Художник намалював мене спереду. Йому не замовляли малювати мою спину, бо вона була б з другого боку аркуша.

— Але ж ви через це такий смішний! — сказала Джейн-Гледіс і сміялась, аж сльози на очі навернулися.

Клоун спохмурнів і сів на стілець так, щоб вона не бачила його спини.

— Я не єдиний у книжці, — зауважив він сердито.

Це нагадало дівчинці, що треба перегорнути сторінку. Вона ледь помітила, що на ній був малюнок мавпи, а тварина вже вистрибнула з книжки, добряче пом'явши папір, і приземлилась на широкому підвіконні поруч з нею.

— Ге-ге-ге-ге-ге! — зацокотіла тварина, стрибнула дівчинці на плече, а звідти — на стіл посеред кімнати. — Це так весело! Тепер я буду справжньою мавпою, а не її малюнком.

— Справжні мавпи не розмовляють, — сказала Джейн-Гледіс докірливо.

— Як ти знаєш? Ти себе коли-небудь бачила? — запитала тварина і засміялась голосно, і клоун теж засміявся, ніби йому сподобався жарт.

Дівчинка була вже геть спантеличена. Вона бездумно перегорнула ще одну сторінку і не встигла кинути другий погляд, як з книжки вискочив сірий віслюк і беркицьнув з підвіконня додолу, сильно гепнувши.

— Ти такий незграбний, — сказала дитина обурено, бо вухатий її трохи не перекинув.

— Незграбний! А чом би й ні? — гиркнув віслюк злим голосом. — Якби дурний художник намалював тебе, не врахувавши перспективи — як оце мене, то ти, мабуть, теж би була незграбна.

— А що з тобою не так? — спитала Джейн-Гледіс.

— У мене передні й задні ноги з лівого боку коротші майже на шість дюймів, от у чому річ! Якщо художник не вмів малювати, то чого він узагалі брався за віслюка?

— Не знаю, — відказала дівчинка, бачачи, що віслюк очікує відповіді.

— Я насилу стою, — пробурчав віслюк, — і навіть найменша поклажа мене перекине.

— Не звертай уваги, — сказала мавпа, стрибнула на люстру й звисилася з неї на хвості, аж Джейн-Гледіс злякалася, що вона позбиває всі лампочки, — той самий художник намалював мені вуха великі, мов у клоуна, хоч усі знають — у мавп вуха такі малі, що не варто й говорити, не те що малювати.

— Треба подати на нього в суд, — похмуро докинув клоун. — У мене нема спини.

Джейн-Гледіс подивилася на них усіх зі здивованим виразом на гарненькому личку й перегорнула наступну сторінку книжки.

Швидкий мов блискавка, звідти стрибнув через її плече плямистий жовто-коричневий леопард, приземлився на спинку великого шкіряного крісла й люто обернувся до всіх.

Мавпа видерлася на люстру ще вище й перелякано зацокотіла. Віслюк хотів утекти й одразу перекинувся на лівий бік. Клоун став ще біліший, ніж був, однак усидів незрушно на стільці, тільки свиснув з несподіванки.

Леопард присів на спинці крісла, шмагав хвостом з боку на бік і оглядав усіх по черзі — Джейн-Гледіс також.

— На кого з нас першого ти нападеш? — спитав віслюк, з усієї сили намагаючись знову звестися на ноги.

— Я не можу напасти ні на кого з вас, — гарикнув леопард. — Художник намалював мені закритого рота, тож у мене й зубів нема. І забув намалювати пазурі. Та я все одно страхітливий звір. Чи ні?

— О, так, — байдуже погодився клоун. — Може, ти й страхітливий. Але в тебе нема ні зубів, ні пазурів, і нас твоя страхітливість не обходить.

Це так роздратувало леопарда, що він жахливо загарчав, і мавпа з нього засміялася.

І тут книжка зісковзнула у Джейн-Гледіс з колін, дівчинка сіпнулася, щоб її вловити — і книжка широко розкрилася на одній з останніх сторінок. Джейн-Гледіс устигла мигцем побачити, що зі сторінки дивиться на неї лютий ведмідь ґризлі — і швидко відкинула книжку від себе. Вона впала з грюком посеред кімнати, але поряд з нею вже стояв велетенський ґризлі, котрий вирвався зі сторінки перед тим, як книжка закрилася.

— Тепер, — сказав леопард зі свого сідала, — бережися! З нього ти не посмієшся, як з мене сміялася. Ведмідь має і пазурі, й зуби.

— Та вже ж маю, — сказав ведмідь низьким, глибоким, рикливим голосом. І вмію ними користуватися. Якщо ти читала цю книжку, то мене в ній описано як жахливого, жорстокого й безжального ґризлі, єдине призначення якого в житті — їсти маленьких дівчаток разом з тувельками, платтячками, стрічечками і всім іншим! А тоді, пише автор, я плямкаю губами й упиваюся своїм злочином.

— Це жахливо! — сказав віслюк, стоячи навколішки й сумно трясучи головою. — Як думаєш, що на цього письменника найшло, що він такий злий на дівчат? А тварин ти теж їси?

— Письменник не вказує, що я їм іще щось, крім дівчаток, — відповів ведмідь.

— Дуже добре, — зауважив клоун, полегшено видихнувши. — Можеш їсти Джейн-Гледіс одразу, як забажаєш. Вона сміялася, що в мене нема спини.

— І сміялася, що в мене ноги не в перспективі, — ревнув віслюк.

— Ви теж заслужили на з'їдіння, — зарепетував леопард зі спинки шкіряного крісла, — бо сміялися й дражнилися, що я не маю ні пазурів, ні іклів! Чи не думаєте ви, пане ґризлі, з'їсти клоуна, віслюка та мавпу після того, як доїсте дівчину?

— Може, й так. І леопарда на додачу, — прогарчав ведмідь. — Це залежить од того, чи дуже я голодний. Але почати я мушу з дівчинки, бо автор пише, що дівчат я люблю над усе.

Джейн-Гледіс дуже перелякалася, чуючи цю розмову і почала розуміти, що мав на

увазі чоловічок, коли сказав, що дає їй книжку, щоб помститися. Безумовно, тато пошкодує, що не купив повного зібрання творів Пітера Сміта, коли прийде додому й побачить, що його дівчинку з'їв ґризлі — разом з туфельками, платтячком, стрічками і всім іншим!

Ведмідь звівся й став, тримаючи рівновагу, на задні лапи.

— Отакий я маю вигляд у книжці, — сказав він. Тепер дивіться, як я їстиму дівчинку.

Він поволі посунув до Джейн-Гледіс, а мавпа, леопард, віслюк і клоун стали навколо й дивились на ведмедя з великою цікавістю.

Та перш ніж ведмідь дійшов до дівчини, їй сяйнула несподівана думка й вона вигукнула:

— Стій! Не їж мене. Це було б неправильно.

— Чого? — спитав здивований ведмідь.

— Бо я тобою володію. Ти моя приватна власність, — відповіла вона.

— Не збагну, чого ти так вирішила, — сказав ведмідь розчарованим тоном.

— Як чого? Книжку дали мені. Моє ім'я є на першій сторінці. А твоє місце, за правилами, в книжці. Тому ти не смієш їсти свою власницю!

Ғризлі завагався.

— Хтось із вас уміє читати? — спитав він.

— Я вмію, — сказав клоун.

— То подивись, чи вона каже правду. Її ім'я справді є в книжці?

Клоун підняв книжку й подивився на ім'я.

— Є, — сказав. — Джейн-Гледіс Браун. Написане цілком розбірливо великими буквами.

Ведмідь зітхнув.

— Тоді, звісно, я не можу її їсти, — вирішив він. — Цей письменник нікуди не годиться, так само, як і більшість письменників.

— Та він не такий і поганий, порівняно з художником, — вигукнув віслюк, намагаючись стояти рівно.

— Винні ви самі, — суворо сказала Джейн-Гледіс. — Чого ви не лишилися в книжці на своїх місцях?

Тварини дурнувато подивились одне на одного, а клоун почервонів під білою фарбою.

— Справді... — почав, було, ведмідь, та одразу замовк.

Голосно продзвенів дзвінок при вході.

— Це мама! — схопилась на ноги Джейн-Гледіс. — Нарешті повернулась додому. Тому, дурні істоти...

Та вони її не дослухали, бо всі кинулись до книжки. Засвистіло, задзижчало, зашелестіли сторінки, і вже за мить книжка лежала на підлозі, геть така сама, як інші книжки, а дивне товариство Джейн-Гледіс усе зникло.

Ця казка навчає нас думати швидко і ясно за будь-яких обставин. Якби Джейн-Гледіс не згадала, що вона власниця ведмедя, він би, мабуть, її з'їв ще до дзвінка.